

полягає у формуванні європейського концепту приватного права, що може стати важливим кроком на шляху до формування глобального концепту приватного права.

Список використаних джерел

1. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of reference (DCFR). Full Edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) / Ed. by Christian von Bar and Eric Clive. Vol. I – VI. Munich, 2009.

2. Кристиан фон Бар, Эрик Клив, Паул Варул. Предисловие к российскому изданию // Модельные правила европейского частного права / Пер. с англ. / Науч. ред. Н. Ю. Рассказова. Москва : Статут, 2013. 989 с.

3. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

Чубань Вікторія Сергіївна,

*доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
кандидат економічних наук, доцент*

Пасинчук Кирило Миколайович,

*доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
кандидат педагогічних наук*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Процеси розбудови України як незалежної та самостійної держави вивели на кардинально новий рівень законотворчий процес, що забезпечує діяльність господарських суб'єктів у сучасних реаліях ринкової економіки. До 1991 р. поняття «економічна безпека», «фінансова безпека» були повністю відсутні у лексиконі правників і економістів, оскільки оперування даними категоріями передбачає наявність конкурентних відносин в економічному середовищі та, відповідно, бажання власників убезпечити підприємство від їх надмірного впливу. Наразі вітчизняне законодавство не містить офіційної системи поглядів на поняття фінансової безпеки держави, принципів її забезпечення, засобів та методів захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз, утвердження нашої держави як повноправного суб'єкта світового співтовариства закріплених єдиному правовому документі.

Проблеми нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки України дещо частково розкрито у працях В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки,

А.І. Берлача, О.О. Бригінця, В.О. Заросила, Р.А. Калюжного, Л.М. Касьяненко, В.К. Колпакова, М.В. Корнієнка, І.Є. Криницького, В.В. Крутова, М.П. Кучерявенка, К.С. Радзівіл, В.А. Ліпкана, Н.А. Литвин, Т.О. Мацелик, А.А. Нечай, Н.Р. Нижник, А.М. Новицького, М.В. Патарідзе-Вишинської, Д.В. Приймаченка, Н.Ю. Пришви, Л.А. Савченко, О.В. Солдатенко, Л.М. Стрельбицької, М.П. Стрельбицького, І.В. Чеховської, І.М. Шопіної та ін.

У виконаних вітчизняних наукових дослідженнях зазначена проблема аналізувалася фрагментарно, без відповідного узагальненого підходу.

Фінансова безпека держави – це узагальнюючий якісний стан функціонування фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, умов, правил та інструментів їх регулювання, що забезпечують ефективне функціонування національної економічної системи та її захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз. Отже, фінансова безпека є надзвичайно складною багаторівневою системою, яку утворюють низку підсистем, кожна з котрих має власну структуру і логіку розвитку.

На сьогодні правове забезпечення фінансової безпеки України виступає стратегічним напрямом у діяльності України. Дана тенденція посилюється тим, що глобалізація економіко-правових процесів є незворотнім природним еволюційним наслідком розвитку суспільства та прискорює зміни у самому суспільстві.

На теперішній час система нормативно-правового забезпечення економічної безпеки України є певним чином сформованою, проте діючі законодавчі акти не задіяні у конкретному механізмі забезпечення економічної, а, відповідно, і фінансової безпеки нашої держави, зокрема, у чинних стратегіях або програмах соціально-економічного розвитку держави відсутня інформація щодо результатів їх виконання.

Чинна Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері є досить застарілою та не відповідає вимогам, що до неї ставляться. З часу її прийняття в Україні відбулося досить багато епохальних змін, у тому числі і у фінансовій сфері. Концепція створювалась як програмний документ з боротьби з наслідками світової фінансово-економічної кризи 2008 – 2009 рр., що принесла відчутні негативні наслідки для соціально-економічного розвитку України. За таких умов питання захисту національних інтересів держави у фінансовій сфері потребувало особливої ваги.

На нашу думку, може бути запропонована нова Концепція забезпечення фінансової безпеки України, яка повинна включати такі положення, які відсутні у чинній, а саме: визначення геофінансових масштабів впливу на Україну у цілому чи на окремі її території інших держав та міжнародних суб'єктів; визначення критеріїв і параметрів фінансової системи України, що відповідають вимогам фінансової безпеки; розробку механізмів і заходів ідентифікації загроз фінансової безпеки України та їх джерел; розробку методології прогнозування, виявлення та запобігання виникненню факторів, що спричиняють виникнення загроз фінансовій безпеці, проведення досліджень з виявлення тенденцій і можливостей розвитку таких загроз; організацію

належної системи органів державного фінансового контролю; формування механізмів та заходів фінансової політики, що нейтралізують або зменшують вплив негативних чинників на фінансову безпеку; визначення об'єктів, предметів, параметрів контролю за забезпеченням фінансової безпеки України.

Фінансова безпека, що є базисом національної безпеки, потребує постійного моніторингу її стану. Тобто вихід країни на світові фінансові ринки в умовах фінансової глобалізації є складним і небезпечним процесом, в якому головна роль належить державі, її грамотній фінансовій політиці. І доки в Україні не буде забезпечена політична стабільність, важко очікувати стабільного економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення. А в цьому і реалізуються заходи держави, спрямовані на забезпечення належної фінансової безпеки країни.

Погоджуємося з думкою О.О. Бригінця [1], що фінансову безпеку держави доцільно розглядати у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні: фінансова безпека держави – це стан, за допомогою якого забезпечується належне функціонування усіх суб'єктів фінансових правовідносин у державі, що характеризується стійкістю до будь-яких реальних чи потенційних, зовнішніх та внутрішніх негативних впливів, який спроможний забезпечити ефективне функціонування національної фінансової системи, а також її поступальний розвиток.

У широкому значенні: фінансова безпека держави забезпечує захищеність фінансових інтересів держави та українського суспільства; створює умови для якісного протистояння існуючим і виникаючим небезпекам і загрозам, які прагнуть завдати фінансових збитків державі, викликати залежність держави від зовнішніх факторів, підірвати конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників, викликати відплив вітчизняного капіталу за кордон; задовольняє потреби суспільства у фінансових ресурсах і забезпечує поступове економічне зростання; створює сприятливий інвестиційний клімат у провідних системоутворюючих галузях народного господарства; підтримує належний правовий режим захисту іноземних капіталовкладень; нейтралізує вплив світових фінансів та економічної експансії інших держав на національну безпеку; забезпечує ефективність законодавчого регулювання при проведенні економічних перетворень, а також відповідність національного законодавства міжнародним (у першу чергу, європейським) стандартам; дозволяє забезпечити фінансову стабільність держави на визначений період у будь-яких умовах, зокрема мінімізувати наслідки кризи грошової і фінансово-кредитної систем; завдяки наявності у своєму розпорядженні відповідного ефективного механізму здійснює фінансовий контроль в сферах розподілу, перерозподілу та використання державного та інших бюджетів; забезпечує ефективність у використанні адміністративних методів при формуванні дохідної частини державного та інших бюджетів.

Правове забезпечення фінансової безпеки України необхідно визначати через діяльність державного апарату та всього суспільства, спрямовану на захист національних цінностей та інтересів у фінансовій сфері.

Належний рівень забезпечення фінансової безпеки держави базується на певному механізмі, яким виступає система організаційно-правових заходів впливу, що спрямована на попередження, мінімізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці нашої держави.

У даний час відсутні чіткі та структуровані норми законодавства, які змогли б забезпечити належний рівень стану безпеки держави та вирішити ряд нагальних питань, пов'язаних із фінансовим наповненням процесів реформування у нашій державі.

Таким чином, для заповнення правового вакууму в цій сфері необхідним є прийняття Закону «Про основи фінансової безпеки України», запропонований О.О. Бригінцем [1], який дасть змогу скорегувати зусилля суб'єктів, які забезпечують фінансову безпеку нашої держави в єдино правильному напрямі.

До чинної системи органів протидії загрозам фінансовій безпеці держави входять Національна поліція України, Служба безпеки України, податкова міліція, Прокуратура, Національне антикорупційне бюро України, Державна служба фінансового моніторингу України, Державна аудиторська служба України, Рахункова палата.

Проте, незважаючи на значну розгалуженість таких органів, їх робота є дуже неефективною, що зумовлено насамперед: низьким рівнем функціональної взаємодії між контролюючими та правоохоронними органами, відсутністю єдиної інформаційної системи державних органів, конкуруванням між правоохоронними органами та високим рівнем стороннього впливу на такі органи; застарілими методами протидії кримінальним загрозам у сфері публічних фінансів, що застосовуються у роботі правоохоронних органів, а також недосконалістю методики збирання, обробки та аналізу інформації; відсутністю уніфікованих із зарубіжними правоохоронними інституціями методів виявлення та розслідування фінансових злочинів, скоєних із використанням можливостей транснаціональних злочинних фінансових схем.

Тому для впровадження дієвої реформи у сфері протидії кримінальним загрозам у сфері фінансової безпеки в Україні назріла необхідність створити єдиний правоохоронний орган, завданням якого буде виявлення та усунення системних загроз у сфері публічних фінансів, запобігання їх виникненню в майбутньому. Цей орган має стати єдиним аналітичним центром концентрації та аналізу інформації про стан фінансової системи держави, що збирається державними органами та органами самоврядування, а головне – створити підґрунтя для переходу державних контролюючих органів від наглядово-каральної до профілактично-сервісної моделі роботи.

Позбутися втручання правоохоронних органів в бізнес-середовище через створення нового органу з фінансових розслідувань – ідея, яка обговорюється майже два роки. Новий орган має замінити податкову міліцію, яка з 1 січня 2017 р. виявилася фактично поза законом: депутати помилково виключили з Податкового кодексу положення про податкову міліцію [2].

У березні 2017 р. уряд схвалив законопроект про створення замість податкової міліції нового органу – Служби фінансових розслідувань (далі –

СФР). Однак законопроект про СФР не знайшов підтримки ні на рівні парламенту, ні Президента, ні силових відомств.

У грудні 2017 р. Президент П. Порошенко доручив голові парламентського Комітету з питань податкової та митної політики Н. Южаніній реформувати податкову міліцію. На початку березня 2018 р. вона опублікувала законопроект, яким запропонувала створити Національне бюро фінансової безпеки – альтернативу СФР, із спецстатусом, підзвітний Президенту та парламенту [2].

Як наголосила Н. Южаніна, в Україні має бути створений єдиний, незалежний та віддалений від виконавчої влади орган, який буде займатися економічними злочинами. Таким органом буде Національне бюро фінансової безпеки, який замінить три правоохоронні органи, які зараз мають право розслідувати фінансові злочини. Він має будувати всі кримінальні розслідування на новій моделі, яка застосовується у Європі та Америці.

Новостворений орган, переконаний Президент, буде «інтелектуальним центром, робота якого базуватиметься на використанні сучасних ризик-орієнтованих методів кримінального аналізу» [2].

Тому важливим є прийняття Верховною радою України законів: «Про Національне бюро фінансової безпеки України» та «Про правові засади організації та діяльності фінансової поліції».

Однак законопроект «Про Національне бюро фінансової безпеки України», на нашу думку, потрібно доопрацювати, а саме: в наявному тексті законопроекту існує низка «ризикових моментів», що загрожують погіршити становище підприємців в Україні. Зокрема в законопроекті використовується значна кількість термінів, які на даний момент не визначені законодавчо: «школа публічним фінансам», «аналіз структурованих та неструктурованих даних» тощо. На даному етапі законопроекту, на нашу думку, відсутні засади для ефективної роботи новоствореної служби, не визначений механізм відбору працівників майбутнього бюро, зокрема невизначені обмеження чи квоти на набір до нової служби колишніх працівників податкової міліції чи інших силових органів.

Фінансова безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у фінансовій сфері.

Вибір конкретних засобів і шляхів забезпечення фінансової безпеки України обумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз фінансовим інтересам [1].

Варто зазначити, що пріоритетними напрямками розвитку фінансової безпеки держави повинні стати: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина у фінансовій сфері; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової фінансової системи та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку; підвищення вітчизняного інвестиційного потенціалу та інноваційної активності вітчизняних підприємств; детінізація економіки та залучення вивільнених ресурсів у загальнодержавницькі процеси; фінансово-

бюджетна децентралізація; забезпечення бюджетної дієздатності держави; забезпечення курсової стабільності вітчизняної валюти; підвищення ефективності роботи банківського сектору української фінансової системи; реформування фінансового ринку та повноцінне входження національної економіки до структури міжнародних фінансових ринків; мінімізація впливу світових фінансових криз на фінансову систему України; розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України.

Список використаних джерел

1. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. Львів, 2016. № 837. С. 36–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_7
2. Беззуб І. Проблеми та перспективи створення Національного бюро фінансової безпеки в Україні. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3586:problemi-ta-perspektivi-stvorenniya-natsionalnogo-byuro-finansovoji-bezpeki-v-ukrajini-2&catid=71&Itemid=382.